TISH KARIESINI TASHXISLASH VA MINIMAL INVAZIV DAVOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.

KIUT Namangan Filiali Tibbiyot Fakulteti Stomatologiya Yonalishi DNT-N24UA guruh talabasi Xakimov Akmaljon.+998505041744

Anotatsiya. Ushbu maqolada tish kariesini erta aniqlashning zamonaviy usullari, kasallikning rivojlanish mexanizmlari va minimal invaziv davolash tamoyillari ko‘rib chiqiladi. Kariesni erta aniqlash tishning qattiq to‘qimalarini maksimal darajada saqlab qolish, kasallik rivojlanishining oldini olish hamda murakkab stomatologik muolajalarga bo‘lgan ehtiyojni kamaytirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Maqolada vizual-taktil tekshiruv, Xalqaro kariesni aniqlash va baholash tizimi (ICDAS), rentgenografiya, lazerli floressensiya va transillyuminatsiya kabi diagnostika usullari muhokama qilinadi. Shuningdek, unda remineralizatsiya terapiyasi, fissuralarni germetizatsiya qilish, qatronli infiltratsiya va kariesga uchragan to‘qimalarni tanlab olib tashlash kabi minimal invaziv davolash usullarining afzalliklari bayon etiladi…

Annotatsiya. This article discusses modern methods for the early diagnosis of dental caries, the mechanisms of disease progression, and the principles of minimally invasive treatment. Early detection of caries is essential for preserving dental hard tissues to the greatest extent possible, arresting disease progression, and reducing the need for complex dental procedures. The article reviews diagnostic methods such as visual-tactile examination, the International Caries Detection and Assessment System (ICDAS), radiographic examination, laser fluorescence, and transillumination. In addition, it describes the advantages of minimally invasive treatment methods, including remineralization therapy, pit and fissure sealing, resin infiltration, and selective removal of carious tissue……

KALIT SO’ZLAR.

Kalit so‘zlar: tish kariesi, kariyes kasalligi, erta tashxislash, erta diagnostika, zamonaviy diagnostika usullari, stomatologiya, terapevtik stomatologiya, og‘iz

bo‘shlig‘i kasalliklari, tish qattiq to‘qimalari, tish emali, dentin, kariyesning boshlang‘ich bosqichi, yashirin kariyes, klinik tekshiruv, vizual diagnostika, ICDAS xalqaro tasniflash tizimi, lazer fluoresansiyasi, transillyuminatsiya usuli, raqamli diagnostika, rentgenologik tekshiruv, intraoral rentgenografiya, optik diagnostika, tish emalining demineralizatsiyasi, remineralizatsiya jarayoni, ftorid terapiyasi, remineralizatsiyalovchi preparatlar, minimal invaziv davolashdir….

Tish kariesi zamonaviy stomatologiyaning eng dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Ushbu kasallik tish emali va dentinining og'iz bo'shlig'idagi mikroorganizmlar faliyati, uglevodlar almashinuvi hamda boshqa biologik va xulq-atvor omillari bilan bog'liq holda demineralizatsiyaga uchrashi natijasida rivojlanadi. Karisning paydo bo'lishida tish yuzasidagi mikrobial biofilm, erkin fermentlanuvchi uglevodlarni tez-tez iste'mol qilish, so'lakning himoya xususiyatlari va tish to'qimalarining individual xususiyatlari muhim rol o'ynaydi. Ushbu omillarning o'zaro ta'siri natijasida tish emalida mineral moddalar yo'qolishi boshlanadi. Jarayon o'z vaqtida nazorat ilinmasa, emalning strukturaviy buzilishi, kavita hosil bo'lishi va keyinchalik dentinning zararlanishi kuzatilishi mumkin. An'anaviy stomatologiyada kariesni davolash ko'pincha zararlangan to'qimalarni bor yordamida olib tashlash va hosil bo'lgan bo'shliqni plomba materiali bilan tiklashga asoslangan. Biroq zamonaviy stomatologiya kasallikni imkon qadar erta aniqlash, uning faolligini baholash va tishning sog'lom to'qimalarini saqlab qolishga yo'naltirilgan minimal invaziv yondashuvlarni ustuvor deb hisoblaydi. Tish kariesini erta aniqlash kasallikning rivojlanish bosqichini to'g'ri baholash va individual davolash rejasini tuzish imkonini beradi. Kariesning dastlabki bosqichida emal yuzasida oqish yoki bo'rsimon dog' paydo bo'lishi mumkin. Bu holat emalning mineral moddalar bilan to'yinganligi kamayganini ko'rsatadi. Agar emal yuzasi butunligini saqlagan bo'lsa, ayrim hollarda remineralizatsiya yordamida jarayonni to'xtatish yoki dastlabki o'zgarishlarni qisman qaytarish mumkin. Erta tashxislashning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat: Kariesning dastlabki o'zgarishlarini aniqlash. Shikastlanish chuqurligi va faolligini baholash.

Kasallikning rivojlanish xavfini aniqlash. Tishning sog'lom to'qimalarini saqlash. Invaziv muolajalarga ehtiyojni kamaytirish. Individual profilaktika va davolash rejasini ishlab chiqish. Karies tashxisida faqat dog' yoki kavitaning mavjudligini aniqlash yetarli emas. Shuningdek, jarayonning faol yoki nofaol ekanligi, bemorning umumiy karies xavfi va zararlanish joylashuvi ham hisobga olinishi kerak. Vizual-taktil tekshiruv kariesni aniqlashning asosiy va birinchi tanlov usuli hisoblanadi. Tekshiruv vaqtida tish yuzasi blyashkadan tozalanadi, yetarli yoritiladi va havo yordamida quritiladi. Shundan so'ng emalning rangi, shaffofligi, yuzasi va strukturaviy o'zgarishlari baholanadi. Dastlabki kariesda emal yuzasida oq, bo'rsimon yoki jigarrang dog'lar kuzatilishi mumkin. Karies chuqurlashganda esa emalning buzilishi va kavita hosil bo'lishi ehtimoli ortadi. Tekshiruvda zond ehtiyotkorlik bilan qo'llanadi. O'tkir zond bilan dog'ni kuch bilan tekshirish tavsiya etilmaydi, chunki bu dastlabki demineralizatsiyalangan emal yuzasiga zarar yetkazishi mumkin. Ushbu usulning afzalliklari uning sodda, iqtisodiy jihatdan qulay va ko'plab klinik sharoitlarda qo'llash mumkinligidir. diagnostika tizimi IDAS - International Caries Detection and Assessment System, ya'ni Kariesni aniqlash va baholash xalqaro tizimidir. Ushbu tizim tish yuzasidagi kariyesli o'zgarishlarni standartlashtirilgan mezonlar asosida baholashga yordam beradi. Tish kariesini erta tashxislash va minimal invaziv davolash zamonaviy terapevtik stomatologiyaning muhim yo'nalishlaridan biridir. Kariesni dastlabki bosqichlarda aniqlash tishning qattiq to'gimalarini saglash, kasallikning rivojlanishini nazorat qilish va murakkab muolajalarga ehtiyojni kamaytirish imkonini beradi. Vizual-taktil tekshiruv va ICDAS tizimi kariesni klinik baholashning asosiy vositalari hisoblanadi. Rentgenologik tekshiruv, lazer fluoresansiyasi va transillyuminatsiya esa tegishli klinik vaziyatlarda qo'shimcha diagnostik ma'lumot beradi. Remineralizatsiya terapiyasi, fissuralarni germetizatsiya qilish, smola infiltratsiyasi, kumush diamin ftoridan foydalanish va selektiv kariyes to'qimalarini olib tashlash kabi usullar bemorning klinik holatiga qarab go'llanilishi mumkin. Xulosa qilib aytganda, zamonaviy stomatologiyada asosiy maqsad faqat hosil bo'lgan kavita yoki nuqsonni

bartaraf etish emas, balki karisning sabalarini nazorat qilish, kasallikni erta aniqlash va tishning tabiiy to'qimalarini imkon qadar uzoq vaqt saqlab qolishdan iborat. Bunga individual xavfni baholash, ilmiy dalillarga asoslangan diaanostika va davolash usullari hamda muntazam profilaktika orqali erishiladi.

XULOSA.

Tish kariesini erta tashxislash va minimal invaziv davolash zamonaviy terapevtik stomatologiyaning muhim yo'nalishlaridan biridir. Kariesni dastlabki bosqichlarda aniqlash tishning qattiq to'qimalarini saqlash, kasallikning rivojlanishini nazorat qilish va murakkab muolajalarga ehtiyojni kamaytirish imkonini beradi.

Foydalanilgan Manbalar.

Slayton R. L., Urquhart O., Araujo M. W. B. et al. Evidence-based clinical practice guideline on nonrestorative treatments for caries lesions: A report from the American Dental Association. // The Journal of the American Dental Association. — 2018. — Vol. 149, No. 10. — P. 837–849.e19.

Pitts N. B., Ismail A. I., Martignon S., Ekstrand K., Douglas G. V. A., Longbottom C. ICCMS™ Guide for Practitioners and Educators. — 2014.

American Dental Association. Evidence-Based Clinical Practice Guideline on Restorative Treatments for Caries Lesions. — 2023. Elektron manba.